

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ

Συνέχεια καὶ τέλος· Ἰδε σ. 88.

Γ'.

Διατὶ ἡ γλυκεῖα ἐκφρασις δυσνόητον φυσιογνωμικῶς ἀποτυπώται ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν γυναικῶν. — Ἡ ἑταστικὴ ἢ σταθμικὴ ἐκφρασις. Εἰκὼν 12. — Ἐκφρασις ἀλαζονίας. Εἰκὼν 13. — Τύπος Ἑλλήνος λογιου ἐπικριτοῦ. Εἰκὼν 14. — Συμπέρασμα 1ον: Ἡ μιμικὴ ἐκφρασις τῶν αἰσθημάτων ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς ἐπιδράσει τοῦ αἰσθητηρίου ὄργανου εἰς τὰς ἐντυπώσεις αὐτοῦ. — Συμπέρασμα 2ον: Ἡ συχνὴ καταβολὴ τῆς μιμικῆς ἐκφράσεως ἐξασθενεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθηματος. — Τὰ κελεύσματα τῆς ἐπιστήμης.

Ἴσως ὁμως δὲν θὰ ἴτο, φρονοῦμεν, λίαν τολμηρὸν ἂν παρετροῦμεν, ὅτι ὁ ἀσπασμὸς καὶ ἡ εἰς τὰ χεῖλη διδομένη διὰ τὴν πράξιν ταύτην ἐκφρασις δὲν προέκυψεν ἐκ τῆς τάσεως μόνον πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ἀρῆς, ἀλλὰ ταύτοχρόνως καὶ τοῦ ὄργανου τῆς γέυσεως, διότι συχνάκις ἡ προβολὴ τῶν χειλέων ἐκτελεῖται κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὄργανου τῆς γέυσεως, ὡς π. χ. ὅταν θέλῃ τις νὰ ἔχη λίαν σαφὴ ἰδέαν τῆς οὐσίας φαγητοῦ τινος ἢ ποτοῦ, ὅπερ πρόκειται νὰ κρίνῃ καὶ νὰ γνωμοδοτήσῃ περὶ τοῦ ποιοῦ αὐτοῦ ἀκριβέστερον. Ἐπίσης: ἐκ μικρᾶς ἡλικίας τὸ νεογνὸν διὰ νὰ θηλάσῃ προβάλλει ὡς εἰς φίλημα τὰ χεῖλη καὶ αἰσθάνεται ἐν τοιοῦτῳ σχηματισμῷ τοῦ στόματος ἐντονώτερον τὸν γευστικὴν γυμνὸν τοῦ γάλακτος, διότι οὕτω στενοῦται πλεῖστον τὸ στόμα, ἡ δὲ ἐπαφὴ τῆς γλώσσης μετὰ τοῦ οὐρανίσκου εἰς πλεῖστερα σημεῖα γίνεται καὶ ἐπομένως ἡ αἰσθησις τῆς γέυσεως καθίσταται ζωηροτέρα. Οὐδόλως λοιπὸν ἀπίθανον, ὅτι αὐταὶ αἰ συχνάκις ἐκ μικρᾶς ἡλικίας γινόμεναί κινήσεις ἢ σχηματισμοὶ τοῦ στόματος, αἱ μετὰ τῶν εὐαρέστων ἐντυπώσεων τοῦ αἰσθητηρίου τῆς γέυσεως καὶ ἀκριβῶς ἐνεκὰ τούτων συμβαίνουσαι, συνεδέθησαν ἀναποσπάστως μετ' αὐτῶν καὶ ἐγένοντο πλέον συμφύτως ἢ κληρονομικῶς ἔξεις, αἵτινες ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐκτελοῦνται ἀσυνειδήτως δυνάμει τῆς ἀρχῆς τοῦ συνδυασμοῦ καὶ εἰς ἄλλας ἀναλόγους τῇ εὐαρέστῳ γέυσει εὐαρέστους ἠθικὰς πλέον ἐντυπώσεις. Ὡστε δικαιούμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἀσπασμὸς ἔχει τὴν ἀρχὴν του μάλλον εἰς τὸ αἰσθητῆριον τῆς γέυσεως ἢ τῆς ἀρῆς, ἢ τοῦλάχιστον καὶ εἰς ἀμφότερα· ἄλλως τε καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των τὰ χεῖλη εὐρίσκονται ἀκριβῶς εἰς τὰ ὅρια μετὰ τῆς ἀπτικῆς καὶ γευστικῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος καὶ μετέχουσιν ἐξ ἴσου σχεδὸν ἀμφοτέρων τῶν λειτουργιῶν τῶν ὀργάνων τούτων.

Ἡ γλυκεῖα ἐκφρασις τοῦ προσώπου (εἰκ. 11) εἶνε ἡ μιμικὴ ἐκφρασις τῶν εὐαρέστων συναισθημάτων ἢ εὐαρέστων ψυχικῶν διαθέσεων. Ἐπειδὴ

ὁμως ἐν τῷ βίῳ σπανιώτερον εὐρίσκεται τις ἐν διαρκεῖ μακρῷ καὶ εὐαρέστῳ ψυχικῇ καταστάσει καὶ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχει νὰ ἐκδηλοῖ διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκφράσεως τοῦ προσώπου τὴν τοιαύτην του κατάστασιν, τὸν κεντῶν δὲ συχνότερον ἐκτελεῖται ἢ τῆς πικρίας ἐκφρασις διὰ τὸ συχνότερον τῶν πικριῶν καὶ ἀπογοητεύσεων καὶ σκυθρωπῶν μερμυγῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου· διὰ τοῦτο ἡ γλυκεῖα ἐκφρασις τῆς εἰκ. 11 σπανίως ἀποτυπώται φυσιογνωμικῶς ἐν τῷ προσώπῳ. Συχνότερον παρατηρεῖται ἡ φυσιογνωμία αὕτη παρὰ ταῖς γυναῖξιν, αἵτινες, ὡς τὰ παιδιά, εἰς ἐπιπολαίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ παιγνίδια εἰς ἐγερσιγέλωτας καὶ διασκεδαστικὰς ἀπασχολήσεις ἐν τῷ βίῳ ἐπιδιδόμεναι, ἢ πρὸς ἐξάσκησιν ἔντεχον τῆς συμφύτου γυναικείας φιλαρεσκείας, συχνάκις ἐκουσίως τὴν ἱλαρὰν φυσιογνωμίαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν προσδίδουσαι, πρὸς πλεοτέραν ἀνάδειξιν τῆς χάριτος αὐτῶν, ἀποκτῶσι τέλος φυσιογνωμικῶς ἐν μονίμῳ σχεδὸν ἀποτυπώσει τὴν ἀνωτέρω τῆς εἰκ. 11 φιλομειδῆ ἢ γλυκεῖαν ἐκφρασιν. Ἄν δὲ τυχὸν αὕτη ὑπάρχῃ παρ' ἀνδρὶ, πρέπει νὰ εἴσθε βέβαιοι, λέγει ὁ Piderit, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ ἐν ταῖς συνομιλίαις του συχνότατα θὰ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν γλυκός· θὰ ὀμιλῇ περὶ γλυκείας μουσικῆς, περὶ γλυκῶν ἀνθρώπων, περὶ γλυκῶν ἐρώτων, περὶ γλυκείας θαλάσσης, καὶ περὶ πόνων ἀκόμη γλυκῶν!

Ἐξετάσωμεν νῦν καὶ ἄλλην τινὰ ἐκφρασιν τοῦ προσώπου ὡς ἀφετηρίαν καὶ πηγὴν ἔχουσαν πάλιν τὸ αἰσθητῆριον τῆς γέυσεως. Αὕτη εἶνε ἡ ἑταστικὴ ἢ σταθμιστικὴ ἐκφρασις (trait scrutateur), ἧς ὡς τέλειος τύπος δύναται νὰ ληφθῇ

(Εἰκὼν 12)

Ἐκφρασις ἑταστικὴ ἢ σταθμιστικὴ μετ' ἐγκαρσίων ζυτιῶν ἐπὶ τοῦ μετώπου (trait scrutateur).

ἡ ἐκφρασις, ἡ διδομένη εἰς τὸ πρόσωπον ὑπὸ πραγματογνώμονος ἀνθρώπου δοκιμάζοντος τὴν ποιότητα οἴνου ἢ ἄλλων γευστικῶν οὐσιῶν. Κατὰ τὴν γευστικὴν ταύτην δοκιμὴν τὰ χεῖλη προβάλλουσιν ὡς ῥύγχος διὰ τῆς συστολῆς τῶν περιφερικῶν μυϊκῶν ἰνῶν τοῦ κυκλοτεροῦς ἢ σφιγκτήρος

τοῦ στόματος μῦς. Μετὰ τὸν τοιοῦτον σχηματισμὸν τῶν χειλέων ὁ πραγματογνώμων ἀφίνει νὰ διολισθήσῃ τὸ δοκιμαζόμενον ποτὸν ἡρέμα καὶ μετὰ προσοχῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γλώσσης εἰς τρόπον, ὥστε ἢ ἐκ τῆς γεύσεως ἐντύπωσις νὰ γείνη ζωηροτέρα καὶ μακροχρονιωτέρα καὶ δοθῇ οὕτω καιρὸς πρὸς κρίσιν. Ἡ εἰκὼν 12 ἐκφράζει ἄνθρωπον ἐξετάζοντα μετὰ προσοχῆς γευστικὸν τι ἀντικείμενον· αἱ ἐγκάρσιαι ἐπὶ τοῦ μετώπου ρυτίδες ἐπικυζάνουσι καὶ ἀναδεικνύουσι σαφέστερον τὴν σημασίαν τῆς ἀρχικῆς ἐκφράσεως, δηλοῦσαι τὴν ἐν ἑαυτῷ συγκέντρωσιν τοῦ ἀτόμου πρὸς ἀσφαλεστέραν ἐξέταξιν τοῦ κρινομένου ἀντικειμένου. Ἐγούσι δέ, ὡς φρονοῦμεν, τὴν σημασίαν ταύτην αἱ ἐγκάρσιαι τοῦ μετώπου ρυτίδες, διότι διὰ νὰ σχηματισθῶσι πρέπει νὰ συσταλῇ ὁ μετωπικὸς μῦς, ὅστις παρασύρων καὶ τὸν κυκλωτέρῃ ἢ σφιγκτήρῃ τῶν βλεφάρων μῦν ὑψοῖ πρὸς τὰ ἄνω τὸ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δέρμα καὶ ὑποβοηθεῖ οὕτω τὴν διάνοξιν τῶν ὀφθαλμῶν, ἥτις κυρίως γίνεται διὰ τοῦ βλεφαρικοῦ μῦος, τοῦ ὑψόντος τὰ βλέφαρα καὶ συχνάκις ταυτόχρονως συνενεργούντος μετὰ τοῦ προηγουμένου μῦος· ὁ ὀφθαλμὸς λοιπὸν ἀνοίγεται ὥστε διὰ νὰ παρατηρήσῃ καλλίτερον τὸ ἐξεταζόμενον ἀντικείμενον, διὰ νὰ προσέξῃ. Τὸ ἀντικείμενον πολλάκις εἶνε νοητὸν ἢ καὶ ἀφηρημένον πᾶγμα, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀρχικῆς τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀναλόγων ψυχολογικῶν καταστάσεων ἀκουσίως πάλιν ἐκτελοῦνται αἱ αὐταὶ περισταί ἄλλως νῦν κινήσεις τοῦ μετώπου καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ, οἷαι μετὰ σκοποῦ καὶ ὠφελείας ἐκτελοῦνται, ὅτε πράγματι εἶνε παρὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἀντικείμενον. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ αἱ ρυτίδες αἱ ἐγκάρσιαι τοῦ μετώπου, καθὸ σχηματιζόμεναι συχνάκις ἐν ταῖς περιστάσεσι καθ' ἃς τὸ ἄτομον διανοίγει πλειότερον τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ παρατηρήσῃ κάλλιον ὑπαρκτὸν τι ἀντικείμενον, ἥτοι ἐν ταῖς πράξεσι τῆς προσοχῆς ἢ προσηλώσεως κέκτηνται τὴν σημασίαν τῆς προσηλώσεως, καὶ σκέψεως. Συνδυαζομένης τῆς ἐκφράσεως ταύτης τοῦ μετώπου μετὰ τῆς ἐταστικῆς ἢ σταθμιστικῆς ἐκφράσεως τοῦ στωμάτου, ἢ ὅλη φυσιογνωμία δεικνύει εἰς ἐντονώτερον βαθμὸν τὴν εἰκόνα ἀνθρώπου ἐξετάζοντος προσεκτικῶς πᾶγμα τι, ἀντικείμενον ἢ ἰδέαν. Ἀρετηρία λοιπὸν καὶ ταύτης τῆς ἐκφράσεως εἶνε τὰ αἰσθητήρια τῆς γεύσεως καὶ ὄρασεως, τὰ ὅποια διὰ νὰ λάβωσιν ἐντύπωσιν τινα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου θέτουσιν εἰς κίνησιν τοὺς περὶ αὐτὰ μῦς· αἱ δὲ κινήσεις αὐτῶν εἶνε χαρακτηριστικαὶ καὶ αποτελοῦσι τὰς διαφόρους ἐκάστοτε ἐκφράσεις.

Ἡ αὐτὴ ὁμοῦ ἐταστικὴ ἢ σταθμιστικὴ ἐκφρασις σχηματίζεται δυνάμει τῆς ἀρχικῆς τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀναλόγων ψυχολογικῶν καταστάσεων καὶ ὅταν πρόκηται, οὐχὶ πλέον περὶ ἀντικειμένου ὑποπίπτοντος εἰς τὴν αἰσθησιν τῆς γεύσεως, ἀλλὰ

περὶ οἰουδήποτε ἄλλου ἀντικειμένου, προσώπου, πράγματος ἢ ἰδέας, τὴν ἀξίαν τῶν ὁπίων προτίθεται τις νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ ἐπενέγκῃ τὴν κρίσιν περὶ αὐτοῦ. Ὁ μέλλων νὰ κρίνῃ τὴν ἀξίαν π. χ. ἔργου τῆς ζωγραφικῆς, ὁ ἱατρός ὁ προτιθέμενος νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ποιότητος τοῦ σφυγμοῦ, ὃν ἐπισταμένως ἐξετάζει, ὁ δικαστής, ὅστις σταθμίζει τὴν ἀξίαν τῆς καταθέσεως τῶν μαρτύρων δίκης τινός, ὁ ἔμπορος, ὅστις πρόκειται νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς παραδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως ἐμπορικῆς τινος προτάσεως, ὁ καθηγητὴς ὁ σταθμίζων τὴν ἀξίαν τῶν ἐκτιθεμένων ἰδεῶν ὑπὸ τοῦ ἐξεταζομένου μαθητοῦ κλπ. πάντες αἰσθάνονται ἐν ἑαυτοῖς αἰσθητὰ τι τάσεως πρὸς προβολὴν τῶν χειλέων κατὰ τὸ προδιαγραφὲν σχῆμα, ὥστε ἐπρόκειτο νὰ δοκιμάσωσι γευστικὸν τι σῶμα, ἢ καὶ πράγματι ἀσυνειδήτως προβάλλουσι τὰ χεῖλη οὕτω, καὶ μάλιστα τοσοῦτω εὐγερέστερον συμβαίνει ἢ κινήσεις αὕτη, ὅσω νομίζει τις ἑαυτὸν, ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς, ἀρμοδιώτερον καὶ ἱκανώτερον νὰ ἐπιφέρῃ κρίσεις καὶ νὰ γνωμοδοτῇ περὶ τῆς ἀξίας οἰουδήποτε πᾶγματος.

Ὅταν δὲ θεωρήσῃ τις ἑαυτὸν ἱκανὸν καὶ ἀξίον νὰ ἐξενέγκῃ γνώμην περὶ πράγματος ἢ θέματος ἢ περὶ προσώπων προσκαλούμενος παρ' ἄλλων,

(Εἰκὼν 13)

Ἐκφρασις ἐταστικὴ ἢ ὑπεροπτικὴ.

ἢ ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ μετ' αὐτοπεποιθήσεώς τινος τίθενται εἰς θέσιν κριτοῦ καὶ οἰονεὶ δικαστοῦ, ὅστις πρόκειται νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης τοῦ κρινομένου πράγματος, φυσικῶς τότε γεννᾶται ἐν ἑαυτῷ αἰσθητὰ τι ὑπεροχῆς, τάσις πρὸς ὑπερτίμησιν τῆς ἄτομικῆς τοῦ ἀξίας, διότι ὁ κριτὴς ἢ δικαστής εὐρίσκεται πάντοτε εἰς ὑψηλοτέραν θέσιν ἀπὸ τὸν διαζόμενον· τὸ συναίσθημα δὲ τοῦτο δὲν κείται μακρὰν τοῦ συναισθήματος τῆς ἀλαζονείας καὶ ὑπεροψίας· ἐντεῦθεν ἢ ἐταστικὴ ἢ σταθμιστικὴ ἐκφρασις ἐνέχει ταυτόχρονως καὶ τι τὸ ἀλαζονικὸν καὶ ὑπερήφανον, καὶ ἐπομένως ἐκφράζει καὶ ὑπεροπτικὴν ἢ καὶ σαρκαστικὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸ ἀντικείμενον ἢ τὸ πρόσωπον, ἐὰν τυχόν, ἐννοεῖται, νὰ κρίνῃ τοῦτο,

δυσμενῶς, ὡσεὶ νὰ ἐγένετο αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἐθεώρει ἀπορριπτέον. Ἡ εἰκὼν 13 δεικνύει φυσιογνωμίαν ἀνθρώπου δοκιμαζόντος γευστικὴν τινα οὐσίαν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ σταθμίζοντος ἐν ἡρέμῳ αἰσθήματι ὑπεροχῆς καὶ ἀλαζονίας καὶ ἐν αὐτοπεποιθήσει τὴν ἀξίαν ἄλλου ἀνθρώπου ἢ ἔργου τινος. Ἐάν δὲ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐκφράσει προστεθῶσι καὶ αἱ κάθετοι ρυτίδες τοῦ μετώπου, αἱ σχηματιζόμεναι διὰ τῆς συσπάσεως τῶν ὀφθαλμῶν ὡς καὶ τὸ ὄξυ βλέμμα, τούτεστι τὰ σημεῖα τῆς δυσμενοῦς διαθέσεως τοῦ ἀτόμου, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 14, τότε ἡ ὅλη φυσιογνωμία ἐκφράζει εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὴν ὑπεροφίαν καὶ τὴν περιφρόνησιν, αἵτινες προμηνύουσιν ἤδη ὡς ἐκ τῆς ἐντάσεως αὐτῶν, ὅτι τὸ ἔτομον καὶ μέχρις ἐπιθέσεως εἶνε ἕτοιμον νὰ προβῆ, ἤτοι μέχρις ἐνεργουῦ ἀντιδράσεως εἰς τὴν λίαν δυσμενῆ ἐντύπωσιν, ἣν ἔσχηεν ἐκ τοῦ κρινόμενου πράγματος ἢ προσώπου ὑπὸ τῆς ψυχολογικῆς, οὕτως εἰπεῖν, γείσεως αὐτοῦ.

(Εἰκὼν 14)

Τύπος Ἑλληνος λογίου ἐπικριτοῦ.

Ὁ Piderit λέγει, ὅτι ἡ σταθμιστικὴ ἐκφρασις ἀποτυπῶται μονίμως ἐπὶ τοῦ προσώπου διὰ τῆς συχνῆς καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπαναλήψεως αὐτῆς καὶ καθίσταται οὕτω φυσιογνωμονικὸν χαρακτηριστικόν, διὸ καὶ οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾷ τις αὐτὴν εἰς τοὺς πραγματογνώμονας τῶν ποτῶν ὡς καὶ εἰς τοὺς λαιμάργους· ὡσαύτως δὲ, λέγει, καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἔχοντας μεγάλην ἰδέαν περὶ ἑαυτῶν, τοὺς ὑπερτιμῶντας τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀτομικὴν ἀξίαν καὶ νομίζοντας ἀσμένως ἑαυτοὺς προωρισμένους ὅπως κρίνωσι καὶ πρὸ πάντων ἐπικρίνωσι τὰς ἰδέας καὶ τὰς πράξεις τῶν ἄλλων· διὸ καὶ τὰ τοιαῦτα ἄτομα λαμβάνουσιν ὕφος σπουδαῖον ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ εἶνε λίαν εὐχαριστημένα ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ των.

Ἐν τῇ οἰκτρᾷ καὶ ἀξιοθρηνήτῳ ἀνατροπῇ τῶν ὄρων τῆς συντάξεως καὶ ὀργανώσεως τοῦ βίου τῆς ἡμετέρας ἐν Ἑλλάδι κοινωνίας, ἐνθα οἱ πλεῖστοι βαδίζουσι διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ σκέπτονται

διὰ τῶν πτερνῶν, ἐνθα οἱ λαχνοπόλαι νομίζουσιν ἑαυτοὺς ἀρμοδίους καὶ ἱκανοὺς νὰ ὀμιλῶσι καὶ νὰ κρίνωσι περὶ ἀρχιτεκτονικῆς, οἱ ἀρχιτέκτονες περὶ λαχνοπωλικῆς, οἱ χημικοὶ περὶ κλήρου, οἱ δὲ κληρικοὶ περὶ χημείας, οἱ πολιτικοὶ καὶ πολιτευόμενοι περὶ πατρίδος καὶ τιμιότητος, οἱ κκοῦργοι καὶ οἱ οὐχ ἦττον τοιοῦτοι ὑποστηρίζοντες αὐτοὺς συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι ἢ πολιτικοὶ φίλοι καὶ συχνάκις οἱ ἀνακριταὶ καὶ δικασταὶ περὶ τιμῆς καὶ συνειδήσεως καὶ δικαιοσύνης, οἱ λεγόμενοι Ἀττικισταὶ περὶ γλώσσης καὶ περὶ ὕφους γλώσσης, ἐνθα τέλος οἱ ὀλιγωτέραν ἀρμοδιότητα καὶ ὀλιγότερα δικαιώματα ἔχοντες ὡς ἐκ τοῦ ἠθικοῦ καὶ διανοητικοῦ αὐτῶν ποιοῦ νὰ ὀμιλῶσι, νὰ κρίνωσι, καὶ πρὸ πάντων νὰ ἐπικρίνωσι θέματα ἢ πρόσωπα καὶ πράγματα ξένα πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀνώτερα τῶν δυνάμεων των, ἐπιλαμβάνονται αὐτῶν ἐτάζοντες καὶ σταθμίζοντες μετὰ κουφότητος φρενῶν ἀνταξίας τοῦ γελοιώδους συναισθήματος τῆς ὑπερτιμῆσεως τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἀξίας, ἐν τοιαύτῃ χώρᾳ, λέγομεν, ἔπρεπεν ἀνὰ πᾶν βῆμα νὰ ἀντικρίζωμεν φυσιογνωμίας, οἷας δεικνύουσιν αἱ ἀνωτέρω εἰκόνες 12, 13 καὶ 14, καὶ πρὸ πάντων ἡ τελευταία, διότι σπανίως παρ' ἡμῖν ἡ ἐπικρισις γίνεται ἐν ἡρεμίᾳ καὶ ἀπαθείᾳ, σχεδὸν δὲ πάντοτε τὸναντίον μετ' ὀργῆς, τριγμοῦ καὶ βρουγμοῦ ὀδόντων, γυδαίων λέξεων καὶ βανυσολογίας καὶ μετὰ διαθέσεων ἐπιθέσεως διὰ τῶν πυγμῶν καὶ ἀπειλητικῶν ἀποκαλύψεων τῶν κινωδόντων, ἰδίως ὅταν πρόκηται περὶ ἐπικρίσεως ἐπιστημονικῶν ἢ φιλολογικῶν ἔργων (ὄρα καὶ ἐν τῇ Ἀθηρᾷ τῆς «Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρίας» ἀπάντησιν ἀττικιστοῦ πρὸς Βερναρδάκη, καὶ λάβε ἀνὰ χεῖρας οἰανδήποτε δῆθεν ἐπικρισὶν ἐπιστημονικοῦ τινος ἔργου).

Ἄλλ' ὁ Piderit λέγει, ὅτι διὰ νὰ ἀποτυπωθῇ ἐπὶ τοῦ προσώπου ὠρισμένη τις φυσιογνωμία, ἡ ἐταστικὴ ἢ σταθμιστικὴ π. χ. ἐκφρασις, ἀπαιτεῖται μακρὸς χρόνος καὶ ὑπὸ τῶν ὄρων συχνῆς ἐπαναλήψεως αὐτῆς· ἐπομένως εἶνε κίνδυνος μὴ μετὰ τινὰ ἀκόμη χρόνον, ἔστω καὶ μετὰ μίαν γενεάν, οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων προσλάβωσιν, οἴμοι! μονίμως πλέον τοὺς καὶ ἤδη συχνάκις ἀπαντῶντας φυσιογνωμονικοὺς χαρακτήρας τῶν ἀνωτέρω εἰκόνων, πρὸ πάντων δὲ οἱ λεγόμενοι λόγοι καὶ ἐπιστήμονες τοὺς οὐχὶ βεβαίως εὐχαρίστους χαρακτήρας τῆς εἰκόνος 14, διότι αὐτοὶ κυρίως μετ' ἀγριότητος καὶ ἀκρατήτου ὀργῆς ἐπικρίνουσι καὶ σταθμίζουσι τὰ ἔργα τῶν ἄλλων, καί-τοι οὐχὶ σπανίως καὶ νῦν ἤδη ἀπαντᾷ τις παρ' αὐτοῖς ἀρετὰ σαφῶς ὑποτετυπωμένους ἐν τῷ προσώπῳ τοὺς φυσιογνωμονικοὺς τούτους χαρακτήρας, οἵτινες θὰ κατασταθῶσιν βεβαίως μόνιμοι καὶ σαφέστεροι μετὰ μίαν γενεάν, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 14.

Ἐπάρχουσι καὶ πλεῖστοι ἄλλαι ἐκφράσεις

τοῦ προσώπου καὶ μιμικαὶ κινήσεις τοῦ σώματος, αἰτινες, δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι καθ' ἓν τρόπον ἐξεθήκαμεν, καὶ τῶν ὁπίων ἢ ἀφετηρία καὶ ἢ πηγή τῆς γενέσεως καίται ἐν ταῖς ἐντυπώσεσι τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων καὶ ταῖς ταύταις ἀκολουθοῦσαις ἀντιδράσεσι, αἰτινες ἐκδηλοῦνται διὰ τῶν μυϊκῶν κινήσεων, ἧτοι τῶν ἐκφράσεων, πρὸς τὰ ἐκτός. Ἄλλ' ἀρκεσθῶμεν ἐν ταῦθα εἰς τὰς ἤδη περιγραφείσας καὶ ἐρμηνευθείσας κατὰ τὰς ἀρχάς, ἃς ἀνωτέρω ἐξεθήκαμεν, ἐξ ὧν σαφῶς, νομίζομεν, καταφαίνεται ὅτι πλεῖστα ὅσαι μιμικαὶ ἐκφράσεις τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων καὶ τῶν ἀντιδράσεων εἰς ταύτας διὰ τοῦ μυϊκοῦ περὶ αὐτὰ σύστηματος, αἰτινες ἀντιδράσεις ἀποτελοῦσι τὰς μιμικὰς ἐκφράσεις.

Ἐποία φεῦ! ταπεινὴ καταγωγὴ διὰ τὰς εὐγενεστέραις καὶ σημαντικωτέραις ἐκφράσεσι τοῦ προσώπου, αἰτινες διερμηνεύουσι διὰ τῶν ἀπείρων καὶ ἀξιοθαυμάστως ἀνεπαισθητῶν ἀποχρώσεων αὐτῶν τὰ ἰδανικώτερα καὶ τρυφερώτερα ἢ τὰ βιαιότερα καὶ τρικυμιώδη τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου, τὰ καλλύοντα καὶ ἐξωραϊζόντα ἢ τὰ ἀσχημίζοντα καὶ παραμορφοῦντα τὸ πρόσωπον, τὰ καθιστάντα αὐτὸ ἀπειλητικόν, ἐπιβλητικόν, φοικωδὲς ἢ χαρὶν καὶ συμπαθὲς καὶ ἀξιολάτρευτον, καὶ ταῦτα πάντα δι' ἐλαφροῦς συστολῆς ἐνὸς ἢ μικροῦ ἀριθμοῦ λεπτοφυῶν μυῶν! Ἄλλὰ τί ἐν τῇ τάξει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δὲν ἔχει ἀπλὴν καὶ ταπεινὴν καταγωγὴν! Ἐν τῇ κοινωνικῇ τάξει, οἱ βασιλεῖς καὶ τὰ ἐξέχοντα γένη καὶ οἱ διακεκριμένοι νόες ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν τῶν ἐξ ἀσημάντων καὶ ταπεινῶν ἀνθρώπων· ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει τῶν πραγμάτων, ὁ πατριωτισμὸς π. χ. ἐν τέλει ἀνάγεται εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος πολυαριθμοῦ ὁμάδος ἀνθρώπων· τὰ εὐγενέστατα αἰσθήματα πρὸς τὸν πλησίον ἀρχικῶς ἐπήγασαν ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς αὐτοσυνητηρήσεως. Οὐδεὶς δὲ ἀποστρέφεται δύο γλυκεῖς καὶ τακεροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κορᾶλλον μικρὸν στόμα, διότι τὰ σιστατικὰ αὐτῶν ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν συνήθων στοιχείων, τὰ ὅποια ἀπαντῶσιν εἰς τὸ πρῶτον τυγλὸν φαγητὸν τροπέζης ἀναγόμενα ἐν τέλει εἰς ἀνθρακκὰ, ὑδρογόνον, γλωφιοῦχον νάτριον, ἀνθρακικὸν κάλιον κ.τ.λ. Ἡ φύσις διδάσκει καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ θαυμάζη ἢ νὰ στέρογῃ τὸ εἶναι τῶν πραγμάτων καὶ οὐχὶ τὸ παρῆλθῃ τοῦ εἶναι.

Ἡ ἐπιπέδη, ἀναλόγουσα τὰ φαινόμενα καὶ ἀνευρίσκουσα τὰ αἰτία τῶν ἀποτελεσμάτων κατ' οὐδὲν μειοῦ τὴν θαυμασμὸν ἢ τὴν προσήλωσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ φαινομενικόν, εἰς τὸ εἶναι ἢ πραγματικότητος εἶνε φαινομενικόν, ὑπάρχει ὡς φαίνεται, ἀλλὰ δὲν εἶνε ὡς φαίνεται· ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἐν τῇ ἀπάτῃ ταύτῃ, ἐν τῇ illusion, ἐν

τῇ συνθέσει τῶν πραγμάτων, μὴ ἐπηρεαζόμενός ἐκ τῆς ἀναλύσεως αὐτῶν. Ἐὰν εἶνε ὀρθὴ ἢ ἰδέα τοῦ Βίρχωβ, ὅτι ἡ μεγάλη ἠθικὴ ἀξία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἔγκειται ἐν τῇ ἐκζητήσει τῆς ἀληθείας ἐν τοῖς γεγονόσι τοῦ κόσμου, καὶ ἐπομένως ἐν τῇ ἐκ ταύτης ἐξαγωγῇ τοῦ ὑπέρ τῆς ἀνθρωπότητος ὠφελίμου, καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς ἐκφράσεως δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ ὠφέλιμον. Διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι, ὅταν συμπάσχωμεν βλέποντες τὴν μιμικὴν ἔκφρασιν ἄλλου ὄντος, ἢ συμπάθειά αὕτη εὐρίσκειται ἐν εὐθεῖ λόγῳ πρὸς τὴν εὐκολίαν, μεθ' ἧς δυνάμεθα νὰ ἀναπαραγάγωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν μιμικὴν ἔκφρασιν, ἢς ἀντελήφθημεν· ἀλλ' ἢ ἔκφρασις εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμένη ἢ συνδεδυασμένη ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μετὰ τῆς ανταποκρινομένης εἰς αὐτὴν συγκινήσεως, διὸ καὶ συγκινούμεθα βελθέως καὶ θαυμάζομεν ἔτι τοὺς ἀρίστους ἠθοποιούς, ὅταν εὐτοὶ ὅσον οἶόν τε πιστῶς διερμηνεύουσι τὴν ἰδέαν καὶ τὸ αἶσθημα διὰ τῆς μιμικῆς· διὰ ταύτης κυρίως συκινούμεθα, καθότι ἀποδίδεται διὰ τῆς μιμικῆς πιστῶς ὑπὸ τοῦ καλοῦ ἠθοποιοῦ τὸ αἶσθημα ὡς νὰ ἦτο πραγματικόν, καὶ ἐπομένως κατ' ἀνάγκην διεγείρει καὶ τὴν ἀνάλογον καὶ ἀναποσπάστως μετ' αὐτῆς συνδεδυασμένην συγκίνησιν· ἐνῷ ὁ κακὸς ἠθοποιὸς, καίτοι διὰ τοῦ λόγου ἐκφράζει τὴν αὐτὴν ἰδέαν καὶ τὸ αὐτὸ αἶσθημα, οἷον καὶ ὁ ἀριστοτέχνης, ἐν τούτοις δὲν συγκινεῖ, διότι λείπει ἢ εἶνε ἀτελής ἢ μιμικὴ, ἢτις καθὸ ἀτελής διεγείρει ἀτελῶς τὰ αἰσθήματα, ἧτοι δὲν συγκινεῖ. Ἀξιοθαύμαστος εἶνε ὁ ζωγράφος, ὁ γλύπτης καὶ λέγεται καλλιτέχνης, διότι κατορθοῖ πιστῶς νὰ μιμηθῇ τὴν φύσιν· οὕτω καὶ ὁ ἠθοποιὸς εἶνε καλλιτέχνης, ὅταν πιστῶς ἀπομιμηθῇ τὴν μιμικὴν ἔκφρασιν, εἴτε τοῦ προσώπου, εἴτε τῆς στάσεως καὶ τῶν κινήσεων τοῦ σώματος ἀνθρώπου ἀληθῶς πάσχοντος. Μετὰ μεγαλειτέρας ἀπαθείας καὶ ψυχρότητος φρονεῖ τὸ παιδίον καὶ ὁ ἀνὴρ ἔντομόν τι ἢ τὸ πτηνόν, διότι ὡς πρὸς ἡμᾶς ἢ μιμικὴ ἔκφρασις τοῦ ἐντόμου εἶνε ἀκαταληπτοτέρα ἢ τοῦ πτηνοῦ, καὶ τούτου δὲ ἀκαταληπτοτέρα ἢ τοῦ κυνός, διὸ καὶ συμπονοῦμεν πλεῖστον τὸν τυραννοῦμενον κῦνα ἢ καὶ ἄλλο ζῶον, ὅπερ κέκτηται πλουσιωτέραν μιμικὴν ἔκφρασιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἀφ' ἐτέρου τὸ ὄργανον τοῦ συνδυσασμοῦ τούτου τοῦ αἰσθήματος μετὰ τῆς μιμικῆς, ὁ ἐγκεφάλος, ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ καταστέλλῃ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς μιμικῆς ἐκφράσεως, ἐὰν συγνάις ἐξασκηθῇ ἢ κατασταλτικῇ αὕτη ιδιότης αὐτοῦ, τότε ἐξασθενεῖ ἢ μνημῆ τῶν κινήσεων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, δι' ὧν ἐκδηλοῦται πρὸς τὰ ἐκτός ἢ μιμικὴ ἔκφρασις, καὶ ἐπομένως σὺν τῷ χρόνῳ κατ' ἀνάγκην ἐξασθενοῦσι καὶ αἱ μετὰ ταύτης ἀροήκτως συνδεδυασμένα συγκινήσεις ἢ τὰ αἰσθήματα. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε ψυχρότης καὶ ἀπάθεια τοῦ ἀτόμου, ἀναλγησία καὶ

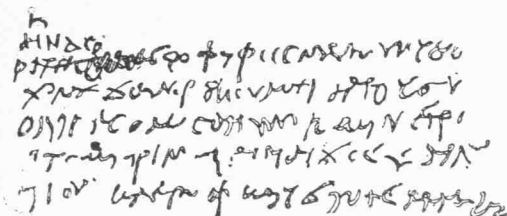
ἀδιαφορία ἀπέναντι τῶν παθῶν τοῦ πλησίον. Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τοῦ λήγοντος αἰῶνος μεγάλη κατάχρησις γίνεται τῆς κατασταλτικῆς ταύτης ιδιότητος. Ὅσον πλείότερον συγκρατεῖ τις τὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων, ὅσον ὀλιγώτερον συγκινεῖται ἢ ἐκφράζει τὴν συγκίνησίν του, τόσον πλείότερον εἶνε τοῦ συρμού, τόσον περισσότερον chic ἔχει ἢ στάσις του αἴτη τοῦ κεκοιμημένου—blase—ἀνθρώπου· διὸ καὶ κατήντησε σήμερον ἡ κοινωνία ἥττον θερμὴ τῶν παρελθουσῶν γενεῶν ἄλλων χρόνων· τὰ πάντα γίνονται προμεμελετημένως καὶ μεθ' ὑπολογισμοῦ ψυχροῦ. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν ψυχρότητα ταύτην ἐν τῇ ἐξωτερικῇ στάσει τοῦ ἀνθρώπου ἀκολουθεῖ παραλλήλως καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ψυχρότης, μετὰ τῆς καταστολῆς τῆς μιμικῆς, τῆς ἐξωτερικῆς ἐκδηλώσεως τῶν αἰσθημάτων ἐπέρχεται καὶ ἐσωτερικὴ στείρωσις αὐτῶν. Ἡ ἐπιστήμη λοιπὸν ἀπαγορεύει τὴν ἐκβίασιν ταύτην τῆς φύσεως καὶ συμβουλεύει νὰ ἀφίεται ἐλευθέρα ἡ μιμικὴ πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων, ἰδίως τῶν ἀλτρουϊστικῶν, διὰ νὰ μὴ ἐξασθενήσῃ· ταῦτα ἢ καλισταίρουσι σὺν τῷ χρόνῳ ἢ ἐπιστήμη κελεύει νὰ μὴ ὑποκρίνεται τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ νὰ ἐκτελῇ ἐλευθέρως καὶ φυσικῶς τὰς παρτομμικὰς κινήσεις του πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς χαρᾶς, τῆς λύπης, τῆς συμπαιθείας, τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ. Ἐάν δὲ ἡ νεωτέρα κοινωνία βαδίζῃ, ὡς νῦν, τὰ χίστα οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐξοριωθῶσιν ἐπὶ τέλους πρὸς τὰς μηχανικὰς πλαγγόνας τοῦ Ἐδισσον, καὶ τότε θὰ ἀξίζον ὅσον καὶ αἱ πλαγγόνες.

Σ. ΛΗΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.

ἌΝΩ ΚΑΤΩ

ΟΙ ΠΑΠΥΡΟΙ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Κατωτέρω παρατίθεται πανομοιότυπον τῆς γραφῆς τοῦ περιφύμου παπύρου τοῦ περιέχοντος τὴν ἀριστοτέλειον πραγματείαν.

μόνον καὶ συγκρίσεις ἐκείνων, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι μέρη γνωστῶν ἤδη ἀρχαίων κειμένων.

Οἱ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐνδιαφέροντες πάπυροι εἶνε :

1ος) Ὀμήρου Ἰλιάς, ἀπὸ τοῦ 101 στίχου τοῦ Β, μέχρι τοῦ 40 τοῦ Δ. Πάπυρος μεταγενεστέρων χρόνων, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ κείμενος, ἀλλὰ μὴ ἐκδοθεὶς μέχρι τοῦδε. Δὲν εἶνε κυλινδρσοειδῶς τυλιγμένος, ἀλλ' ἐν σχήματι βιβλίου· ἐπὶ τριῶν δ' αὐτοῦ σελίδων ἀρχικῶς ἀγράφων, φέρεται σήμερον γαγραμμένον μέρος γραμματικῶν τινος ἔργου.

2ος) Μεταγενεστέρως πάπυρος περιέχων ἀποσπάσματα τοῦ Γ καὶ Δ τῆς Ἰλιάδος καὶ δὴ 60 μὲν στίχους ἐκ τῶν προτέρων μόνον, τὸ πλείστον δὲ μέρος τοῦ τελευταίου στοιχείου.

3ος) Ὡσαύτως ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδος Γ καὶ Ω. Παλαιὸν χειρόγραφον, πιθανῶς τῆς πρώτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Συνίσταται ἐκ πληθῆος μικρῶν ἀποσπασμάτων τῶν ἀνωτέρω στοιχείων.

4ος) Τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τρίτης τοῦ Δημοσθένους (:) ἐπιστολῆς ἐν εὐκρινεῖ γραφῇ καὶ λίαν ἀρχαία. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κυλίνδρου τοῦ τετάρτου παπύρου φέρεται ὁ ἐπίλογος ἀγνωστοῦ ῥητορικοῦ λόγου ὑποτιθεμένου ὅτι εἶνε ὁ κατὰ Φιλιππίδου λόγος τοῦ Ὑπερίδου.

5ος) Ὁ «περὶ εἰρήνης» λόγος τοῦ Ἰσοκράτους. Τούτου τὸ πρῶτον μέρος εἶνε ἐφθαρμένον, ἀλλὰ τὸ ὑπόλοιπον σώζεται ἀβλαβῆς.

6ος) Ἐπτὰ ποιήματα, μετὰ καὶ τινων ἀποσπασμάτων περιεχόντων τοὺς τίτλους δύο ἀκόμη ποιημάτων τοῦ Ἡρόδοτου.

Τὸ φυτὸν ἐξ οὗ κατασκευάζεται ὁ πάπυρος.

ΓΑΜΟΣ ἘΞ ΕΡΩΤΟΣ

Ἐτελέσθησαν ἐσχάτως ἐν Παρισίῳσι οἱ γάμοι τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλφόνσου Δωδὲ μετὰ τῆς ἐγγονῆς τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ. Ὡς γνωστὸν τὸ συναικίσιον τοῦτο ἐγένετο ἐξ ἔρωτος, ἔρωτος διαρκέσαντος ἐπὶ τριετίαν ὄλην. Τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐπισήμων οἰκογενειῶν ἐπανηγύρισεν ὀλίκληρος ὁ φιλολογικὸς κόσμος τῶν Παρισίων, πολλοὶ δ' ἐκ τῶν ποιητῶν ἐξύμνησαν

Ὡς γνωστὸν τὸ κείμενον αὐτοῦ ἐξεδόθη ἤδη, ἀλλ' ἐξεδόθη τόσον λανθασμένον, ὥστε ἀμέσως γίνεται σκέψις περὶ δευτέρας ἐκδόσεως.

Ἐυρέθησαν καὶ ἄλλοι πάπυροι περιέχοντες μὲν ἄξια λόγου κείμενα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐκτάκτου σημασίας, ὡς ἐπιστεῦστο κατ' ἀρχαίαν.

Πρόκειται δὲ νὰ ἐκδοθῶσιν ἐν ἐνὶ τόμῳ ὀλίκληρα τὰ κείμενα, ὅσα ἔσχον ἀγνωστα τέως, παραβολαὶ δὲ